

EMOTIONAL DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN FROM A PSYCHOPEDAGOGICAL PERSPECTIVE

DEZVOLTAREA EMOȚIONALĂ A COPILOR PREȘCOLARI DIN PERSPECTIVA PSIHOPELAGOGICĂ

Natalia MIHĂILESCU, dr.,

Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul

ORCID ID: 0000-0002-3587-9110

CZU: 159.942-053.4

DOI: 10.46727/c.27-28-09-2024.p28-35

Abstract: *A person's relationship with the world around him is not only understood and manifested in actions, but is also experienced in the form of emotions. Emotions are one form of reflection of the real world by consciousness. Accompanying almost any manifestation of the subject's activity, emotions serve as one of the main mechanisms of internal regulation of mental activity and behavior aimed at satisfying real needs. The emotional sphere is an important component in the development of preschoolers, because no communication or interaction will be effective if its participants are not able, firstly, to "read" the emotional state of the other and, secondly, to manage their the emotions. Understanding emotions and feelings is also an important part of becoming a growing person. The formation of a person's emotions is the most important condition for his development as a personality. The extraordinary diversity of human emotions is explained by the complexity of the relationships between the objects of his needs, the specific conditions of their appearance and the activities aimed at their realization. The class of emotions includes: moods, feelings, affects, passions, stresses. These are the so-called "pure" emotions. They are included in all processes and mental states of a person. A preschooler at the age of 4-5 is a person with a rich and diverse emotional world, he feels deeply, his experiences, first of all, are closely related to relationships in the circle of loved ones. The emotional development of a preschooler is primarily associated with the emergence of new interests, motives and needs. The most important change in the motivational sphere is the emergence of social motives that are no longer conditioned by the achievement of narrow personal utilitarian objectives. Therefore, social emotions and moral feelings begin to develop intensively.*

Key-words: *well-being, emotional state, emotion, attitude, emotional development*

În ultimii ani, au existat tot mai mulți copii cu tulburări de dezvoltare psiho-emoțională, care includ instabilitate emoțională, ostilitate, agresivitate, anxietate, ceea ce duce la dificultăți în relațiile cu ceilalți. În plus, pe fondul unor astfel de tulburări, apar cu ușurință abateri secundare de personalitate, care determină natura negativă a căilor de comportament și comunicare. Copiii de astăzi au devenit mai puțin receptivi la sentimentele altora. Se estimează că aproximativ 80% din toate problemele fiziologice și medicale implică componente emoționale.

Acumularea experienței emoționale de către un copil preșcolar este o condiție importantă pentru dezvoltarea sa mentală completă, o ședere favorabilă printre colegi. Cercetările psihologice și pedagogice arată că la vârsta preșcolară este necesar să se dezvolte calități personale precum simpatia și empatia, care îmbogățesc experiența emoțională a copilului. Studiile efectuate de psihologi au arătat că preșcolarii nu sunt întotdeauna capabili să manifeste independent aceste calități morale, deci au nevoie de sprijin pedagogic corect.

Dezvoltarea emoțională a preșcolarilor este un proces condiționat pedagogic care este legat în mod inextricabil de dezvoltarea personală a copiilor, procesul de socializare, auto-realizarea creativă, introducerea relațiilor interpersonale în lumea culturii, asimilarea prescripțiilor și interdicțiilor culturale ca o condiție și principalul rezultat al controlului voluntar al emoțiilor, auto-exprimarea expresivă. Stăpânind condiționalitatea socială a emoțiilor, copiii stăpânesc categoriile normative, standardele manifestării lor, demonstrează un model original individual și unic de auto-exprimare expresivă, care este începutul formării culturii emoționale a individului. Un copil cu

emoții dezvoltate depășește cu ușurință egocentrismul, este implicat într-o situație educațională și cognitivă și se poate auto-actualiza cu succes în activități.

Vârsta preșcolară este o perioadă favorabilă pentru organizarea lucrărilor pedagogice privind dezvoltarea emoțională a copiilor. Un copil preșcolar este foarte impresionabil, deschis la asimilarea valorilor sociale și culturale și se străduiește să fie recunoscut printre alte persoane. El urmărește în mod clar inseparabilitatea emoțiilor de procesele percepției, gândirii și imaginației. Potrivit psihologilor, experiența atitudinii emoționale față de lume, dobândită la vârsta preșcolară, este foarte puternică și are caracterul unei atitudini [11, p.54].

Mai mulți factori joacă un rol important în formarea emoționalității la vârsta preșcolară: ereditatea și experiența individuală de comunicare cu adulții apropiați, precum și factorii de învățare și dezvoltare a sferei emoționale (abilități de exprimare a emoțiilor și forme de comportament legate de emoții). Trăsăturile emoționale ale unui copil sunt în mare măsură determinate de experiențele sale sociale, în special de cele dobândite în copilărie și în copilăria timpurie. Succesul interacțiunii sale cu oamenii din jurul său și, prin urmare, succesul comportamentului său social, depinde de emoțiile pe care copilul le experimentează și le arată cel mai adesea.

Cuvântul „emoție” este tradus din latină ca „excita” sau „scutura”. Emoțiile sunt un grup special de fenomene psihice care se manifestă sub forma experienței directe și pătinoare a unei persoane a sensului vieții, diverse situații legate de satisfacerea unor nevoi. Emoțiile reglează comportamentul unei persoane, determină ceea ce este cel mai important și motivează o persoană să acționeze. Astfel, se poate spune că emoțiile reglează comportamentul uman și sunt unul dintre principalele mecanisme mentale de reglare mentală a comportamentului [13, p.37].

Emoția este „... Este sentimentul care motivează, organizează și direcționează percepția, gândirea și acțiunile unei persoane.”[15, p.49] Toate emoțiile umane sunt împărțite în două grupe: simple și complexe. Emoțiile simple reflectă relația unei persoane cu obiectele din lumea din jurul ei. Emoții complexe, a căror afișare este indirectă. În funcție de puterea, natura manifestării și stabilitatea, există emoții în urma unei afecțiuni și emoția în urma unei dispoziții. În ceea ce privește conținutul: moral, intelectual și estetic. Unele dintre ele pot chiar să ia caracterul patimilor.

La etapa contemporană, atenția oamenilor este atrasă de personalitatea, individualitatea și bunăstarea emoțională a unei persoane. O atenție deosebită este acordată și de societate factorilor de care depinde dezvoltarea emoțională. De aceea este de o importanță capitală să studiem nu intelectul, ci sfera emoțională și personală a unei persoane. În acest caz, vârsta preșcolară este cea mai importantă, deoarece, în această perioadă se formează bazele personalității și mecanismele stabile de răspuns la diferite influențe ale mediului. Studiul sferei emoționale a fost realizat de mulți oameni de știință, profesori și psihologi, printre care: Vlăzan (Petruța) M. N., Ștefan, C. A., Kallay, E., Sacaliuc N., Cojocaru V. și alții [18, 17].

Cercetarea actuală nu a ignorat, de asemenea, problema dezvoltării sferei emoționale. În ciuda divergenței de opinii cu privire la diferite aspecte ale acestei probleme, cercetătorii sunt convinși că emoțiile sunt în mod inerent o reflectare a stării, procesului și, bineînțeles, rezultatul satisfacerii nevoilor umane. Cu ajutorul emoțiilor, înțelegem exact ce îngrijorează o persoană la un moment dat sau, mai degrabă, ce nevoi sau interese sunt cele mai relevante pentru el la moment.

Potrivit lui M. Elias, „... Sfera emoțională este un sistem complex de stări și sentimente care interacționează și se condiționează reciproc” [10, p.17]. Sentimentele unei persoane influențează puternic comportamentul său, ele sunt, ca să spunem așa, esența realității sale psihice. Emoțiile, pe de altă parte, sunt mai mult un material prin care se dezvoltă și se schimbă diverse sentimente, precum și conținutul unei situații emoționale.

Cercetătorii au dovedit influența sferei emoționale și personale asupra dezvoltării generale a copilului. Un copil mic (vârsta preșcolară) este la mila sentimentelor, pătrund în toate aspectele vieții copilului. La vârsta preșcolară mare, în condițiile dezvoltării complete, sentimentele copilului față de sine și față de lumea din jurul lui se stabilizează și încep să îndeplinească funcția de regulator al comportamentului. În plus, ele motivează copilul la anumite acțiuni și comportamente și contribuie la apariția capacității de a anticipa emoțional rezultatele activităților sau comportamentului său.

Încă din 1910, V.M. Bekhterev și-a exprimat opinia că studiul desenelor copiilor a jucat un rol important în evaluarea dinamicii dezvoltării lor mentale [apud 12, p.359-364].

Potrivit lui L.S. Vygotsky, fără experiență socială, este imposibil să se dezvolte pe deplin personalitatea, experiența socială este mai întâi asimilată, apoi procesată și apoi re-derivată într-o formă prelucrată. Vygotsky a numit acest lucru procesele de interiorizare și exteriorizare, care sunt, de asemenea, exprimate în sentimente și emoții. Ele se manifestă cel mai frecvent, clar la copii în procesul de joc și activitate creativă [apud 5].

Un cercetător american al creativității copiilor, în anii 1960, J. McPhee a remarcat că, prin artă, copiii își pot exprima emoțiile în mod constructiv, pot dezvolta sensibilitatea vizuală și își pot dezvolta capacitatea de a vedea în detaliu și de a deveni mai conștienți de formă și spațiu. În plus, arta ajută copilul să navigheze mai bine în realitatea înconjurătoare.

Mai târziu, idei similare pot fi găsite în lucrările lui Dumitrescu, M., Dumitrescu, S., Borozan, M., Andreica, I. și alții [9, 2, 1].

Astfel, în procesul de dezvoltare, copilul experimentează o varietate de sentimente. Ele pot fi exprimate într-o măsură mai mare sau mai mică, cel mai adesea ele sunt situaționale și instabile. Treptat, pe măsură ce copilul crește, sentimentele devin mai stabile și mai profunde, iar aspectul lor exterior se schimbă și el manifestă aceasta în mediul său înconjurător. La început, există o expresie directă, după care, pe măsură ce copilul crește, învață să-și controleze emoțiile și să le exprime într-un mod acceptabil pentru societate.

La vârsta preșcolară, un copil învață despre lumea emoțiilor și a relațiilor umane. În această perioadă are loc formarea personalității, dezvoltarea stimei de sine și a empatiei. Treptat, copilul învață să înțeleagă sentimentele proprii și ale altor persoane, să anticipeze emoțional consecințele comportamentului său, experiențele sale devin mai complexe și începe să le realizeze. Toate acestea sunt departe de a fi o descriere completă a caracteristicilor sferei emoționale a unui preșcolar.

La vârsta preșcolară, există o rapidă dezvoltare fizică și mentală a copilului. În această perioadă, se formează toate calitățile fizice și mentale necesare unei persoane.

Emoțiile copiilor de vârstă preșcolară timpurie se disting prin expresia lor pe termen scurt, instabilă și violentă. La această vârstă, copiii sunt foarte impresionabili, excitabili, ceea ce le afectează foarte mult purtarea. Deci, dacă se organizează un eveniment important pentru copil în viitorul apropiat sau a trecut recent, atunci lacrima, iritabilitatea, tulburările de somn și capriciile sunt tovarășii obișnuiți ai copilului [4, p.28].

Nu este neobișnuit ca un grup de copii să experimenteze așa-numita contagiune emoțională, de exemplu, dacă un copil plânge, atunci și ceilalți încep să plângă.

Cauzele emoțiilor negative la copiii de această vârstă sunt:

- încălcarea rutinei zilnice;
- educație necorespunzătoare;
- lipsa uniformității cerințelor;
- comunicare insuficientă cu un adult;
- supraprotecție și atașament excesiv față de cineva etc.

Comportamentul copilului depinde de emoția care apare în jurul lui. Experiențele care apar la copil îl conduc la acțiuni negândite, spontane, impulsive. C. E. Izard, în lucrarea sa, a remarcat că „... Sentimentele joacă un rol motivant, motivând comportamentul și inducând acțiunea și sunt, de asemenea, ancorate în ele” [apud 8, p.34].

În al doilea an de viață, activitatea copilului este predominant obiectivă, iar emoțiile copiilor depind de succesul sau eșecul acestuia. Acestea sunt strâns legate de diverse alte cauze care provoacă reacții emoționale la copil. Aceste reacții pot apărea ca răspuns la anumite obiecte care trebuie acționate, la o anumită situație, la acțiunile unui copil, la rezultatul obținut, la participarea la activitatea unui adult.

La vârsta preșcolară timpurie, dacă un copil este interesat de un obiect, dar nu știe cum să se ocupe de el, nu știe cum să acționeze corect, atunci copilul practică emoții negative - nemulțumire, supărare, furie. Aceste reacții negative indică faptul că modul de acțiune nu a fost încă format și copilul are nevoie de ajutor și sprijin.

Performanța unei acțiuni, dimpotrivă, contribuie la apariția unor emoții luminoase, pozitive - zâmbete, exclamații pline de bucurie etc. Toate acestea ne permit să judecăm că copilul a stăpânit o acțiune, dar această abilitate nu este încă puternică și copilul poate face o greșală, așa că adesea se întoarce la un adult în căutare de sprijin și încurajare, de care are nevoie în acest moment. Este important să nu se ignore sau să nu fie împins copilul departe de educator, ci să fie ajutat, să fie sprijinit și să fie laudat pentru fiecare performanță independentă a sarcinii. Acest lucru va contribui la stăpânirea și consolidarea fermă a acțiunii.

Treptat, copilul își socializează în continuare emoțiile, acum experiențele sale sunt asociate cu unele abilități și rezultate ale activității independente. Apariția emoțiilor în majoritatea cazurilor indică satisfacerea sau nesatisfacerea unei nevoi cognitive, motorii sau de altă natură.

Mai aproape de vârsta de doi ani, jocul are o mare influență asupra emoțiilor copilului. Acesta ocupă un loc semnificativ în "... viața copilului, iar copilul primește satisfacție din joc. În același timp, el are experiențe care sunt legate atât de acțiunile convenționale, cât și de complotul în sine. Copilul se bucură atât de acțiunea în sine, cât și de faptul că se desfășoară în piesa pe care a organizat-o." [apud 11, p.13]

Unele momente de joc pot provoca o anumită reacție la copil, exprimată prin plâns, țipete sau chiar refuzul de a juca. Și acest lucru se datorează nu numai faptului că copilul este îngrijorat de rezultat, ci și de cât de corect se efectuează această sau acea acțiune a jocului. Crescând, copilul este mai îngrijorat de complot și de corectitudinea îndeplinirii rolului care îi este atribuit în joc. Nu mai are emoții negative violente puternice ca înainte. Și are de-a face cu, în primul rând, cu faptul că preșcolarii schimbă orientarea subiectului la orientarea jocului de activitate. Observând starea emoțională a copilului în timpul jocului, se poate afirma că jocul este semnificativ din punct de vedere emoțional pentru copil.

La o vârstă fragedă, copilul își dezvoltă simțurile superioare, deși premisele lor au fost formate în copilărie. Mai aproape de vârsta de trei ani, copilul are sentimente estetice. El este capabil să experimenteze natura muzicii (fericită sau tristă), să înțeleagă și să se bucure de frumusețea lucrurilor din jur (haine, bijuterii, flori etc.). Copilul preferă încă totul luminos și strălucitor, dar este deja capabil să distingă frumosul de urât. La început, împărțirea în frumos și urât are loc în copil pe baza judecății adultului. Un copil imită un adult mai mult decât el însuși face astfel de concluzii. Cu toate acestea, copilul învață repede și curând începe să acorde atenție frumuseții lumii din jurul său, în timp ce împărtășește experiențele sale cu adultul, atrăgându-i atenția asupra obiectelor care par frumoase copilului [16, p.71].

Sentimentul de uimire servește drept bază pentru dezvoltarea curiozității la copil. Apar din ce în ce mai multe întrebări de natură cognitivă. Treptat, copilul dezvoltă noi sentimente față de colegi. Astfel, dorința copilului de a atrage atenția unui adult asupra lui însuși și a activității sale dă naștere unor sentimente precum invidia, rivalitatea, gelozia etc. Sub influența unui adult, copilul dezvoltă, de asemenea, un sentiment de simpatie pentru semenii lui, manifestarea căruia devine mai complicată la vârsta de 2-3 ani.

Datorită acumulării treptate a propriei experiențe, copilul este deja capabil să înțeleagă unele dintre sentimentele altor persoane până la vârsta de trei ani. Desemnarea verbală a stărilor emoționale ale unei persoane le face mai ușor de înțeles pentru copil. Deci, copilul îl ajută pe copilul căzut să se ridice, să scuture hainele, să-i pară rău pentru cel care plânge, împarte jucării și dulciuri.

La această vârstă, copiii dezvoltă o atitudine selectivă față de colegii lor, care este exprimată în anumite preferințe și, de regulă, nu durează mult. Un copil nu este încă capabil de simpatie și îngrijire pe termen lung chiar și pentru oamenii apropiați și foarte iubiți, deși înțelege deja bine sentimentele și starea lor de spirit. Relația cu adultul îmbracă, de asemenea, noi forme. Din ce în ce mai des, copilul caută să fie laudat. Aprobarea este foarte importantă pentru el, iar dacă copilul nu o primește, este foarte supărat. La această vârstă, copilul dezvoltă în mod activ vorbirea, ceea ce duce la sensul emoțional condiționat al anumitor cuvinte. În acest fel, copilul înțelege deja dacă cuvântul adultului exprimă o atitudine pozitivă față de acțiunile sau faptele sale sau invers, deși acest lucru nu se întâmplă imediat [apud 14, p.25].

În primul rând, pentru ca sensul cuvântului să devină clar pentru copil, adultul îl întărește utilizând tonul, expresii faciale, gesturi etc. De exemplu, cu un zâmbet, laude, certuri, încruntare etc. De-a lungul timpului, cuvintele evaluative încep să fie percepute de copil fără întărire suplimentară și copilul reacționează deja la semnificația lor într-un anumit mod. Astfel, treptat, cuvintele cu care adultul își exprimă evaluarea acțiunilor copilului devin baza pentru formarea ulterioară a sentimentelor și judecăților morale. Astfel, odată cu apariția cuvântului și includerea lui în procesele emoționale, cursul lor se schimbă.

Până la vârsta de trei ani, un copil reacționează emoțional la lauda unui adult, sub influența căruia copilul dezvoltă sentimente precum mândria și iubirea de sine. Chiar dacă aceste sentimente sunt încă instabile și apar doar atunci când sunt evaluate de un adult, ele sunt foarte importante pentru copil și copilul caută să primească din ce în ce mai des o evaluare pozitivă din partea adultului.

Treptat, pe măsură ce se repetă evaluările pozitive care vizează aceleași calități, sentimentul de mândrie devine mai persistent și permanent. Lauda unui adult satisface stima de sine a copilului, care este o condiție prealabilă pentru apariția stimei de sine, cu apariția căreia reacțiile copilului la evaluarea externă vor deveni mai mult complexe. În cazurile în care noua evaluare a adultului nu coincide cu cea primită anterior, atunci apare rezistență din partea copilului, care se manifestă prin faptul că este mândru de calitatea care a fost apreciată mai devreme de mult timp, în ciuda evaluării negative a lui în prezent [5, p.52].

Dacă noua evaluare persistă mult timp, aceasta are un impact direct asupra restructurării mândriei copiilor. Evaluările pozitive și negative ale adulților au, de asemenea, un impact asupra apariției sentimentelor de rușine, care sunt o manifestare a iubirii de sine a copiilor, a sentimentelor incipiente de mândrie și a valorii de sine.

Sentimentul de rușine al copilului se formează pe baza ideilor primite anterior despre modelele de comportament evaluate pozitiv și negativ. Astfel, la vârsta timpurie, gama de emoții ale copiilor se extinde, devin mai profunde și mai stabile. Astfel de sentimente precum simpatia, empatia, altruismul sunt importante pentru dezvoltarea copilului. Aceste acțiuni sunt importante pentru apariția unor activități comune și a unor forme complexe de comunicare între copii.

Manifestările externe ale emoțiilor se schimbă foarte mult la această vârstă. Treptat, copilul învață să-și restrângă emoțiile, să-și controleze manifestarea și să-și exprime emoțiile într-o formă acceptabilă. La început lipsa unui adult, îl face pe copil se comportă ușor și liber, dar în timp este restrâns chiar și în absența controlului. El începe să înțeleagă cum este obișnuit în societate să-și exprime emoțiile și să înțeleagă emoțiile altor persoane cu ajutorul intonației, expresiilor faciale, gesturilor, privirilor etc.[apud 7].

Dezvoltarea emoțională a copiilor este influențată de o varietate de factori. Cele mai importante dintre ele sunt: mediul social și condițiile adecvate pentru dezvoltarea copilului, natura comunicării sale cu adulții și colegii. Potrivit lui L. S. Vygotsky, atitudinea unui copil față de lumea din jurul lui este în mare măsură determinată de relația sa cu un adult, ceea ce indică necesitatea formării unei relații de încredere între un copil și un adult. Un adult trebuie să ofere condiții favorabile din punct de vedere emoțional și psihologic pentru dezvoltarea armonioasă a copilului [apud 14, p.65].

Cel mai important adult pentru un copil sunt părinții săi și relația cu aceștia. Între 2,5 și 8 ani, influența părinților asupra dezvoltării copilului nu poate fi supraestimată. Un copil ia un exemplu de la părinții săi în toate, iar dacă nu numai exemplul, ci și relația este pozitivă, atunci putem spune că părinții au o influență puternică și favorabilă asupra psihicului și comportamentului copilului.

Părinții sau alți adulți apropiați copilului, comunicând cu copilul, îl familiarizează pe copil cu obiectele adulte. Toate acestea au loc sub formă de cooperare, deși comunicarea emoțională simplă nu este mai puțin importantă pentru copil, este necesară pentru un copil de orice vârstă. Fiecare copil are nevoie de dragoste necondiționată, îngrijire, căldură emoțională, precum și participarea directă a unui adult la toate afacerile lor, sprijin și soluționare comună a diferitelor sarcini. În procesul de activitate comună a unui adult și a unui copil, apar noi forme de comunicare

între un copil și un adult. Este important ca și cel mai mic copil să nu fie un obiect de educație, ci un membru cu drepturi depline al familiei, creatorul și aliatul adulților [7, p.39].

De asemenea, nu trebuie uitat că nu numai părinții, ci și bunicii și alte rude, chiar dacă trăiesc separat, au o influență educațională asupra copilului în familie. Datorită rudelor, copilul își lărgeste orizonturile sociale și dobândește experiență directă de comunicare cu adulții.

În ciuda faptului că, la o vârstă fragedă, comunicarea unui copil cu alți copii nu este considerată completă, nu trebuie subestimată. Astfel, dezvoltarea emoțională a unui copil este influențată într-o anumită măsură de prezența sau absența altor copii în familie.

Sfera emoțională a copilului nu se dezvoltă de la sine, pentru dezvoltarea sa completă are nevoie de susținerea celor din jur, iar educatorul, împreună cu familia, joacă un rol important în acest sens. Un copil își petrece cea mai mare parte a timpului într-o instituție preșcolară, unde, din păcate, nu se acordă întotdeauna suficientă atenție dezvoltării emoționale a copiilor. Pentru dezvoltarea normală și completă a copiilor, este important să-l facem să se simtă bine, să dezvoltăm starea de spirit, care depinde în mare măsură de organizarea corectă a vieții, de rutina zilnică, precum și de relațiile cu adulții, într-o echipă cu semenii [15, p.117].

Un educator ar trebui să-i învețe pe copii să găsească „limbă comună” unul cu celălalt, să înțeleagă sentimentele și experiențele altor persoane. Este important ca toți copiii să primească aproximativ aceeași porție de simpatie și atenție. Implicarea emoțională a profesorului în activitățile copiilor are, de asemenea, un efect pozitiv asupra dezvoltării emoționale a copiilor și asupra dezvoltării personalității în ansamblu. În procesul de activitate comună, există un transfer de experiență, motiv, adică, cu alte cuvinte, există o contagiune emoțională a interacțiunii.

Treptat, propriile sentimente și experiențe ale copilului devin ușor de înțeles și, datorită muncii sistematice a educatorului, copilul dobândește cunoștințe despre emoții, învață să le recunoască, să controleze, să evalueze stările emoționale proprii și ale altor persoane și să construiască treptat relații cu colegii.

În scopul dezvoltării emoționale a copiilor preșcolari, se folosesc diferite metode și mijloace, precum [apud 3]:

- jocurile de rol contribuie la formarea receptivității emoționale a copiilor, îi învață să rezolve diverse situații problematice etc.;
- educația prin muncă, care include sarcini elementare de lucru care contribuie la formarea unui sentiment de asistență reciprocă, îngrijire, respect pentru munca altor persoane și capacitatea de a lucra împreună;
- activitatea teatrală îi învață pe copii să transmită emoții, să le exprime cu ajutorul gesturilor, expresiilor faciale, să transmită caracterul personajelor unei opere și atitudinea lor față de acestea;
- vacanțele comune și activitățile de agrement ajută la evocarea emoțiilor pozitive la copii;
- ficțiunea (basmă, glume, povestiri, etc.) conține oportunități nelimitate pentru formarea sferei emoționale a copiilor. Evocă un răspuns emoțional la copii, dezvoltă empatia, îi încurajează să dea o evaluare emoțională a cuvintelor și acțiunilor personajelor;
- compoziții muzicale, în procesul de ascultare a cărora copilul învață să înțeleagă starea de spirit a muzicii și să transmită diverse sentimente folosind mijloace muzicale de exprimare;
- activitatea vizuală învață copilul să folosească culorile pentru a transmite starea de spirit. Prin crearea unei imagini într-un desen, copilul își transmite atitudinea față de acesta cu ajutorul culorii.

Ajutoarele vizuale sunt una dintre cele mai importante metode în lucrul cu copiii preșcolari. Copiii copiază adesea comportamentul unui adult. Ei văd cum un adult își exprimă sentimentele, cum reacționează la manifestarea sentimentelor de către o altă persoană, urmărind expresiile faciale, gesturile etc. Se observă adesea că aceștia încep să se comporte în același mod atunci când se manifestă emoțiile sale, el gesticulează și el face aceeași expresie facială. Prin urmare, o metodă bună în lucrul cu copiii este de a folosi jocuri cu o oglindă. Ele permit copilului să se vadă din exterior, să lucreze asupra lui însuși [6, p.71].

Metoda de modelare este adesea folosită pentru a rezolva problemele. Această metodă contribuie la dezvoltarea gândirii abstracte la preșcolari, le permite să dezvolte capacitatea de a corela schema cu imaginea reală a obiectului. Modelele emoțiilor umane pot fi siluete de oameni, imagini de fețe, pictograme.

Dezvoltarea limbajului este procesul de activare și îmbogățire a vocabularului copiilor cu cuvinte care denotă diverse sentimente și emoții ale unei persoane. Cu ajutorul citirii expresive a operelor literare, memorându-le pe de rost (glume, rime etc.), este posibil să se formeze cu succes un discurs expresiv emoțional la copii.

Jocurile în aer liber sunt saturate de diverse emoții și, prin urmare, utilizarea lor în lucrul cu copiii ne va permite să aduceți oameni veseli și veseli. Jocurile aduc copiilor o mulțime de emoții pozitive, îi înveselesc, îi captivează și îi învață să-și exprime emoțiile în mod corect [3, p.33].

Treptat, dezvoltarea sferei emoționale face posibilă obișnuirea copilului cu utilizarea comunicării politicoase acceptate în societate (când vă întâlniți, salutați, vă mulțumesc pentru ceva, în anumite cazuri vă cereți scuze). Astfel, dezvoltarea emoțională a preșcolarilor este un proces pedagogic intenționat, care, la rândul său, este strâns legat de dezvoltarea personalității copiilor, de socializarea copiilor, asimilarea valorilor culturale și relațiile dintre oameni. Condițiile psihologice și pedagogice pentru dezvoltarea emoțională a preșcolarilor mici includ: mediul în curs de dezvoltare, jocul, muzica, creativitatea artistică a copiilor, ficțiunea și multe altele.

Dezvoltarea emoțională a unui copil nu se întâmplă de la sine, are nevoie de îndrumarea unui adult, iar atât educatorul, cât și părinții și ceilalți adulți din jurul copilului sunt importanți în acest proces. Prezența sau absența altor copii în familie are, de asemenea, un anumit impact asupra copilului.

Bibliografie:

1. ANDREICA, I. *Program de dezvoltare socioemoțională utilizat în cadrul activităților de consiliere a preșcolarilor*. Ed. EVOMIND, 2023, 77p. ISBN 978-606-9734-27-8.
2. BOROZAN, M. *Tehnologia dezvoltării culturii emoționale*. Chișinău: Tipografia „Ion Creangă”, 2012, 239 p. 978-9975-46-126-9.
3. CARTALEANU, T. ș. a. *Formarea de competențe prin strategii didactice interactive*. Chișinău: CE Pro Didactica, 2016, 205 p. 978-9975-4485-8-1.
4. CATRINEL, A., ȘTEFAN., KALLAY E. *Dezvoltarea competențelor emoționale și sociale la preșcolari*. Ed. ASCR, Cluj-Napoca, 2010.
5. CHICU, V. ș. a. *Psihopedagogia centrată pe copil*. Chișinău: CEP USM, 2008. 175 p. ISBN: 9789975708104.
6. CHIȘ V., ALBULESCU I. *Cercetări și aplicații în științele educației*. Ed. Casa Cărții de Știință, 2010, 390 p.
7. COSNIER, J. *Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor*. Iași: Polirom, 2007. 200 p. ISBN 978-973-46-0681-8.
8. CUZNEȚOV, L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. Chișinău: CEP USM, 2008. 624 p.
9. DUMITRESCU, M., DUMITRESCU, S. *Educația pentru sănătatea mentală și emoțională – ghid metodologic pentru pregătirea cadrelor didactice*. București: Ed. Arves, 2005, 148 p. ISBN: 9789737958667.
10. ELIAS, M. *Inteligența emoțională în educația copiilor*. București: Curtea veche, 2002, 268p.
11. FIȘCĂ, A.C., TOMULEȚIU, E.A. *Strategii psihopedagogice în vederea dezvoltării competențelor socio-emoționale ale copiilor preșcolari*. Academica Science Journal Studia Series, Nr. (8) 3. 2014.

12. HAHEU-MUNTEANU, E. *Dezvoltarea socio-emoțională a preșcolarilor prin activitățile opționale din grădiniță*. În: Conferința „Calitate în educație - imperativ al societății contemporane”, Chișinău, Moldova, 4-5 decembrie 2020, p.359-364. ISBN: 978-9975-46-482-6; 978-9975-46-483-3.
13. LELORD, F., ANDRE, C. *Cum să ne exprimăm emoțiile și sentimentele*. București: Trei, 2003. 268 p.
14. MAYER, J., SOLOVEY, J. *Teoria inteligenței emoționale*. București: All, 1990. 198 p.
15. NEACȘU, I., SUDITU, M. *Educația emoțional-afectivă*. București, Ed.Polirom, 2020, 212 p. ISBN 978-973-46-8334-5.
16. PĂTRAȘCU, D. A., TOCAN, M., (coord.) *Copii fericiți – adulți de succes. Inteligența emoțională se învață. Ghid metodologic de bune practice*. Ed. Sfântul Ioan, 2017, 218 p. ISBN 978-606-8860-46-6.
17. SACALIUC N., COJCARU V. *Dezvoltarea socio-emoțională a preșcolarilor*. Bălți, 2019.
18. ȘOVA T., PAREA A. *Dezvoltarea emoțională a elevilor claselor primare. Ghid metodologic pentru cadre didactice și părinți*. Bălți, 2020. 11p. ISBN 978-9975-3478-4-6.